

972

Ky/Erp

HELSINGIN YLIOPISTO
LIMNOLOGIAN LAITOS
KIRJASTO

MEDELANDEN FRÅN FISKODLINGENS VÄNNER r. f.

N:o 6.

Helsingin yliopiston
Limnologian laitos

EN FISKEVÅRDSFÖRENING FÖR NYKARLEBY-NEJDEN

Inledande föredrag hållet vid det av Fiskodlingens Vänner r. f. sammankallade
fiskevårdsmötet i Nykarleby den 5 november 1939

av

CURT SEGERSTRÅLE

Överttryck ur Österbottniska Posten N:o 45 och 46, 1939.

Nykarleby-nejdens fiskevårdsförening har konstituerats.

Ny fart i fiskodlings- och fiskevårdsarbetet inom Nykarleby stad och -landskommun samt i Munsala och Jeppo socknar.

Den 5 nov. samlades ett antal representanter för den fiskeriintresserade befolkningen inom Nykarleby stad och landskommun samt kringliggande socknar för att diskutera möjligheterna att intensifiera fiskevårdsarbetet i Nykarleby-trakten och för att utvärdera chanserna för bildandet av en fiskevårdsförening för Nykarleby-nejden. Kallelsen till mötet hade utgått från Fiskodlingens Vänner r. f. i Helsingfors, som till Nykarleby sänt sin sekreterare, fiskeribiologen Curt Segerstråle att istandsätta fiskodlingsanstalten i Ny-

Sikrom i höst och gäddrom i vår i kläckningsglaset.

Denna höst skulle Nykarleby fiskodlingsanstalt nyttjas enbart för kläckning av sikrom i kläckningsglas av svensk specialmodell. 16 dylika glas voro nu uppmonterade, men kunde dessa knappast alla tagas i bruk i höst, då arbetet och materialleveranserna försvårats och försetats till följd av det oroliga läget och både industrins och transportväsendets användning för andra ändamål. Dessutom har den tidiga kylan påskyndat sikens lek och förvärrat romskaffningen.

Varje kläckningsglas beskickas normalt med c:a 4 liter ansvullen

karleby, där stadsstyrelsen berett densamma plats uti kraftverket nere vid Nykarleby älv och dessutom ställt 2,000 mk till föreningens disposition för att möjliggöra anstaltens igångsättning i mindre skala redan denna höst.

Mötet inleddes av fiskeribiolog C. Segerstråle, som hälsade de närvarande välkomna och därpå utförligt refererade de planer, vilka utarbetats beträffande fiskodlingsanstaltens verksamhet i dess olika skeden. Vi återgiva här med referentens tillstånd det väsentligaste av föredragets innehåll.

rom av sik och ungefär med samma mängd gäddrom. Av sikrom går det i ansvullet tillstånd c:a 40,000 romkorn per liter, av gädda vanligen 60,000—70,000. Vid c:a 80 proc. kläckt rom erhålles sålunda per kläckningsglas, då dessa besättas med normal mängd rom c:a 125,000—130,000 yngel sik och c:a 200,000 yngel av gädda. Medelprocenten torde dock bli något högre för siken och något lägre för gäddan. Man kan sålunda vänta c:a 140,000 yngel av sik och c:a 150,000 yngel gädda per glas för utplantering — om arbetet skötes

enligt konstens alla regler under Konstbefruktningen och utvecklingstiden och om dessutom det tillses, att ynglet icke får lida av syrebrist under »barnkammartiden», då det ännu ej kan simma fritt omkring i vattnet i brist på utvecklad simblåsa, utan fäster sig vid föremål i vattnet eller sjunker ned på botten av yngelbassängen.

Kunde man i höst få 8 glas beskickade med sikrom, hade man

Även beståndet av harr bör upphjälpas genom yngelutsättning.

Nykarleby skärgård var förr rik på harr. Införskaffade upplysningar av gamla fiskare både yrkes- och sportfiskare hava bekräftat detta.

Under de senaste åren har emellertid harrfisket gått starkt bakåt. Harrren har blivit en sällsynt fisk i de vatten, där man förr vid en enda fiskefärd med harrbråde kunde få flera tiotal.

Omöjligt är det att utan grundligare undersökningar klargöra orsaken till detta beklagliga förhållande. Att människan har sitt finger med i spelet i en eller annan form, kan dock anses vara höljt över allt tvivel. Fiske under lektid med nät uppe vid stränderna och intensivt fiske med harrbråde har icke gått spårlost förbi.

Men — man har då härvid ytterligare att minnas, att harrren förrättar sin lek under synnerligen ogynnsamma yttre betingelser. Den lägger rommen i maj månad uppe på grunt vatten bland »knapperstenarna», där vind och vågsvall lätt förstör massor av rommen, dels kastande den upp på det torra i vindstrand, dels stötande de öm-

c:a 1 miljon sikyngel att utplantera i vår. Besatte man lika många glas med normal rommängd i vår för gäddstammens upparbetande, hade man att vänta över 1 miljon gäddyngel att sätta ut i vattnen i Nykarleby-nejden. Detta anger ungefär storleksgraden av anstalten nu i begynnelsen av arbetet. Nästa höst böra vi komma upp till mer än det dubbla, så även vid gäddodlingsarbetet på våren.

tåliga äggen så omilt, att det spirande livet släckes. Harrrens rom är nämligen liksom all fiskrom under tiden efter befruktningen, då intensiv celledelning pågår, ytterst ömtålig för stötar. Och detta tillstånd räcker i stort sett ända tills ögonpunkterna börja synas genom romskalet.

Råkar nu en storm eller hård vind tillstötta under de båda närmaste veckorna efter harrleken, så dödar detta säkert massor av rom. Vissa år torde större delen av harrrommen gå just till följd av denna orsak, som i allmänhet icke är känd bland lekmännen.

Så ha vi de starka vattenståndssänkningarna vid Bottenvikens kuster vid nordliga vindar, vilka stundom bringar större delen av harrrommen att dö. Att vi under sådana omständigheter kunna uträtta mycket för harrbeståndets tillväxt genom att fånga lekharr och sedan uti kläckningshuset skydda rommen både mot stötar och intorkning samt romätare, torde vara klart utan vidare utläggningar. Därför kommer även harrrom att kläckas i vår här i Nykarleby Fiskodlingsanstalt.

Aven odling av lax och taimen i Nykarleby fiskodlingsanstalt.

Nykarleby älv har förr varit rik på laxfisk. Mest synes här hava funnits taimen, alltså den fisk, som i Sverige bär namnet havslaxöring och hos oss även kallas havsforell och gråfax. Dess latinska namn är *Salmo trutta L.* Men även havslax (*Salmo salar L.*) fanns förr i avsevärda mängder i Nykarleby älv. Ännu under de senaste åren hava enstaka stora havslaxar, både väldiga kroklaxar — d. v. s. hanlaxar — och stora romlaxar i grann bröllopsdräkt fångats i älven i dess sträckning nedan om kraftverket och den där över älven sig sträckande spärrdammen. Också taimen har där både fångats och setts hoppa nedan om spärrdammen.

Förr fiskades dessa laxfiskar mest i »grindar» nedan om de i forsarna byggda kvarnrännorna. Åtminstone 10 sådana »grindar» funnos för ett 50-tal år sedan i Nykarleby älv nedan om de höga spärrdamarna vid Keppo fors i Jeppo socken. Vid de översta »grindarna» vid Keppo kunde man då under de bästa fångst dagarna få ända till 10—15, i vikt vanligen mellan 3 och 10 kg varierande laxar. Sällan vägde dessa laxar över 12 kg, påstå gamla fiskare, som deltagit i laxfångsten med »grindar».

Av dessa uppgifter att döma var det huvudsakligen taimen, som därvid erhöles i Nykarleby älv. Och för denna fisk synes älven och forsarna högre upp i dem allt fortfarande vara synnerligen lämpade. Alltså skola vi sköta om, att yngel och ung-

fisk av denna fina fisk där utplanteras.

Någon risk för nedgående ungfisk medföra i allmänhet icke de stora turbinerna vid låg fallhöjd. Den vid stadens kraftverk använda Kaplan-turbinen tillåter nämligen vida större fiskar än utvandrande laxungar att osköda de gå igetom dess turbinrör. För övrigt är det att minnas, att både havslaxens och taimens ungfisk »forellerna» normalt pläga nedgå med högvattnet på våren, då de följa vattenströmmarna åt under deras passage över dammarnas krön. Spärrdammens byggnad vid Nykarleby stad utgör sålunda intet som helst hinder för en systematisk utplantering av yngel och ungfisk av taimen i lämpliga sträckningar av åar och bäckar högre upp i älvsystemet.

Det gäller nu blott att anskaffa nödigt yngel och utsättningsmaterial. Själv har inte Nykarleby Fiskodlingsanstalt möjlighet att denna höst fånga avelsfisk för anstaltens behov. Dels sakna vi från Fiskodlingens Väners sida tillstånd att här taga lax under lektiden, dels är anstalten ännu icke så färdig, att även avdelningen för kläckningen av laxfiskrom skulle kunna träda i funktion. Vi sakna pengar att nu göra denna färdig och dessutom synas vi bliva tvungna att invänta sommarens rengöring av turbinerna, för att kunna öppna ett tillräckligt stort hål i den kompakta betongmuren, som skiljer kläckningsrummet i kraftverkets bottenvåning och själva

spardammens vattenmassor åt. Nu få vi antagligen c:a 30 minutlitter vatten till våra ledningar i kläckningsrummet mot beräknade 60—75. Vi måste därför

i höst arbeta med reducerad vattenmängd, då upphuggningen av hålet i väggen nu blott kan ske inifrån med sådana redskap, som stå oss till buds i Nykarleby.

Anskaffning av »ögonpunktsrom» för Nykarlebyanstalten även från utlandet.

Vi kunna dock i vår få rom i ögonpunktsstadiet att kläcka i vår anstalt här i Nykarleby. Till dess hava vi nämligen några nödiga kläckningstråg för rom av laxfisk färdiga, sedan filialföreningen definitivt bildats här uppe i Nykarleby och varit i tillfälle att åtminstone till en del ordna även de ekonomiska frågorna.

Dylik ögonpunktsrom — alltså rom, som hunnit så långt i utvecklingen, att de mörka ögonpunkterna synas genom romskalet — är synnerligen motståndskraftig och tål långa transporter i fuktig och kylig förpackning. Man har sålunda ofta skickat laxrom av olika slag från Europa till Syd-Amerika, bl. a. till Chile, där jag 1930 personligen varit i tillfälle att undersöka en del laxfiskar bl. a. av tyskt ursprung. Även från Nord-Amerika ha sändningar av laxrom avgått till Europa. Bekant är ju, att bl. a. ögonpunktsrom av Chinook- och Steelhead-lax några år å rad sänts även till Finland från Nord-Amerika och här kläckts i våra anstalter samt sedermera utplanterats hos oss.

Ungfisk av Chinook-lax såg jag bl. a. för några veckor sedan på Porla Fiskodlingsanstalt i Lojo, en anstalt, som med stor framgång ägnat sig åt uppfödning av laxfisk av olika slag och därifrån sättfisk av olika storlek

levererats både till insjöar och älvar. — Nämnas må här i förbigående, att Fiskodlingens Väner idkar intimt samarbete med Lojo Fiskodlingsanstalt och att vi kläcka största delen av årets skörd av taimen-rom (= havsforellrom) ur de nyländska åarna just i Lojo. Dessutom hava vi tillfälle att därstädes i vår få en del av ynglet satt i dammar, så att vi hava även sättfisk att leverera nästa höst — möjlig även upp till Nykarleby älv och andra platser i Österbotten.

Men vi kunna även köpa behöflig ögonpunktsrom från Danmark och Sverige. Både rom av havsforell och bäckröding — en fisk, som införts från Nordamerika och med stor framgång utplanterats i Sverige — torde i vår bliva inköpta från Sverige. Även denna gren av fiskodlingsarbetet, alltså anskaffning av rom sköta vi vid behov om från Fiskodlingens Väners sida.

Längre fram, då de utsatta havsforellerna om 5—7 år som fullvuxna fiskar uppstiga för Nykarleby älv — taimen kommer tillbaka till samma älv, där den utplanterats, och gör inga »utrikesfärder» som havslaxen, utan hålles vid den egna kusten ej långt från resp. älvmyrning — få vi ju lekfisk för anstaltens behov ur egen älv. Tillsvidare kan detta dock ske blott i ringa

omfattning, då stammen av taimen så starkt reducerats, att blott ett mindre antal rom taimen torde kunna erhållas per höst. Möjligheten att sumpä könsmoden fisk,

Både vattenägare, yrkesfiskare och sporfiskare ha nytta och nöje av fiskyngelutplanteringen.

Detta fiskodlingsarbete har både ekonomisk och social betydelse. Vid de forsar, där ugifsknen växer upp i älvens övre lopp och där även en del större fisk torde kvarstanna i lugnvatten nedan om forsarna och ovanför dammbyggnaderna, torde efter några år sportfiskemöjligheter uppstå. För lax- och forellfiskare, som önska bedriva det högtskattade metet med fluga och spinn i forsar och lugnvatten betyder detta, att en viss ersättning kan erhållas för de av forsöverbyggnaderna flerstädes i Finland förstörda sportfiskemöjligheterna. Detta betyder i praktiken inkomster för fiskevattenägarena i form av arrenden och fiskeavgifter och inkomster även för dem, som funktionera som hjälpkrafter vid fisket. Även avgifter för skjutisar och pension betyda ett tillskott i resp. hushålls ekonomi.

Glädjande är det även att veta, att på detta sätt en del nu nästan outnyttjade nationalekonomiska resurser bleve tillvaratagna. Särskilt tillfredsställande är det att dessutom veta, det man numera tack vare framstegen på fiskodlingsområdet i rent tekniskt hänseende kan ernå sådana resultat, att man vid systematiskt tillvaratagande av rom och mjölke och därpå följande uppfödning av yngel av värdefull fisk, som genom kraftver-

ifall denna fångats några veckor före lektiden, ger oss dock vissa möjligheter att utnyttja även tidigare fångad fisk för avelsarbetet för fiskodlingsanstaltens behov.

kens anläggande vid våra större älvar avstänges från naturliga lekplatser, kan motväga de skador, som annars tillfogas fiskbeståndet och dymedels även vattenägarena bland »överbyggarena».

Men även »underbyggarena», alltså de personer, vilka hava vatten eller idka fiske nedan om resp. dammar, hava intresse av att fiskbeståndet skötes genom en fiskodlingsanstalts grundläggande och rationella verksamhet.

Man måste nämligen inse, att man även på fiskeområdet behöver så — och det grundligt — ej blott skörda i våra fiskevatten. Att freda och åter freda för att därmed skydda fiskbeståndet för överfiskning är något som bjuder emot. Det är passiv fiskevård. Men att sorgfälligt tillvarataga rommen och använda denna för kläckningsändamål i en fiskodlingsanstalt med prima teknisk utrustning, d. v. s. sådan, som möjliggör utvecklingen av högsta möjliga procent utplanterbart yngel och ugifsk, det är aktiv fiskevård, ett direkt skapande arbete. Och sådant tilltalar människan vida mer än förbud och åter förbud.

Därmed vare ingalunda sagt att man skulle få fiska fritt, sedan en fiskodlingsanstalt trätt i verksamhet inom ett givet distrikt. Bestämmelser om minimimått och

fredningstider samt fredningsområden måste fortfarande upprätthållas. Men fredningsbestämmelserna kunna då ibland göras lindrigare och mera anpassas även efter fiskarens behov. Därmed syftar jag på att fall finnas, då fisket i inskränkt form kan tillåtas fortgå och bedrivas av vissa med särskild fiskelicens försedda fiskare på villkor, att

fisken bör användas vid fiskodlingsanstaltens romkläckningsavdelning. Dyligt väcker i de flesta fall stark sympati mellan fiskarbefolkningen och den sammanlutning, som har fiskodlingsanstalten i sina händer. Ju bättre denna skötes och ju mera yngel som kan utsättas, desto större nytta har ju fiskaren därav.

Resultat av fiskevårdsföreningsarbete i Sverige.

En dylik form av samarbete mellan fiskevårdsföreningar, fiskodlingsanstalter, sportfiskare och yrkesfiskare samt vattenägare existerar flerstädes i utlandet, bl. a. i Dalarna i Sverige, där Dalarnas Fiskevårdsförbund har 132 fiskevårdsföreningar som subavdelningar. Inom detta landskap finnes det 7 fiskodlingsanstalter med tämligen fullständig apparatur och dessutom en massa små kläckningscentraler. Över 600 gäddkläckningsglas voro där utsatta senaste år. Circa 12 miljoner gäddyngel utsattes senaste år från alla dessa både större och mindre kläckningsanstalter entart i Dalarna, ett landskap mindre än Vasa län. Vi i Finland utplanterade ej ens sam-

manlagt i hela landet så mycket yngel av gädda som dessa fiskevårdsföreningar entart i Dalarna. Detta visar, vart man kan komma vid fiskevårdsföreningarnas arbete.

Exemplen från Sverige, där under de senaste 4 åren 26 fiskodlingsanstalter uppförts — d. v. s. mer än sammanlagda antalet fiskodlingsanstalter i Finland! — och där sammanlagt i det närmaste 90 fiskodlingsanstalter finnas mot ej ens 1/4 därav i Finland, visar tydligt, vilken betydelse denna aktiva form av fiskevård tillerkänts i vårt gamla moderland. Ingen rimlig orsak finnes för oss här hemtän att ligga på efterkälken i fiskodlingsarbetet.

En fiskevårdsförening behöver en egen fiskodlingsanstalt.

Nykarleby stad har genom att bereda Fiskodlingens Vänner möjlighet att utnyttja ledigt utrymme i stadens kraftverk och genom att bevilja en grundplåt på 2,000 fmk för att därmed täcka en del av utgifterna för fiskodlingsanstaltens uppförande, givit Nykarleby-nejdens fiskerintresserade kretsar ett gott

handtag i den här inom vida kretsar levande varma åstundan att förbättra fiskstammen i Nykarleby-nejdens vattenområden. Fiskodlingens Vänner vill fortfarande stå dessa strävanden bi och deltaga i administrationen och skötseln av fiskodlingsanstalten i Nykarleby, likaså vid planläggningen av fiskevårdsar-

betet även i annan form. Men det naturligaste är, att nejdens fiskeriintresserade kretsar själva bildar en sammanslutning »Nykarleby-nejdens Fiskevårdsförening» och att närmast denna förening omhändertager Nykarleby Fiskodlingsanstalt.

Man sköter bäst det, som man själv helt eller åtminstone till större delen äger och bär ansvar för. Stort lokalt intresse för saken finnes både bland yrkerfiskare, bland upplandsbor och skärgårdsbefolkning, det har jag haft tillfälle att upprepade gånger konstatera. Och jag har gjort

det med tacksamhet, ty utan växelverkan mellan en fiskeri biolog och fiskarbefolkningen och andra fiskeriintresserade kretsar kan icke ett arbete göras fruktbarande i fall som detta.

Jag hoppas även i detta fall på att ett gott samarbete skall uppstå mellan Fiskodlingens Vänner i Helsingfors och Nykarleby-nejdens Fiskevårdsförening samt att detta samarbete skall kunna utsträckas även till de redan tidigare på fiskeriområdet verksamma organisationerna inom Österbotten. Enighet ger styrka även på fiskeriområdet!

Efter det sakrika föredraget, som åhördes med stort intresse, utsågs bankdirektör E. Hedström att leda förhandlingarna med lektor O. Holmqvist vid protokollet. Enhälligt omfattade mötet det av referenten gjorda förslaget om bildande av »Nykarleby-nejdens Fiskevårdsförening» och valdes för densamma följande interimsstyrelse:

Från staden ordinarie medlemmar: ingenjör L. Lang, ordf., bankdirektör E. Hedström, seminariedirektor H. von Schantz, apotekare O. Wilkman, magister R. Storå, sekr., med rådman R. Kisor, maskinmästare R. Olson och vaktmästare H. Österlund som suppleanter.

Från landskommunen ord. medlemmar: fiskaren Olof Mårtens, viceordf., fiskaren Erik Boman och fiskaren Jakob Harald

samt suppl. folkskollärare John Sundkvist och bonden G. Grahn]

Från Munsala ord. medlemmar: fiskaren R. Dumell och bonden Edv. Sundholm samt suppl. fiskaren A. Viklund.

Från Jeppo ord. medlem: disponent J. T. Backlund och suppleant bankdirektör G. Vadström.

Därjämte invaldes i styrelsen herr Igor Sandman från Öja och riksdagsman, ekonomierådet J. E. Hästbacka från Terjärv samt sekreteraren i Fiskodlingens Vänner r. f. fiskeribiologen, fil. mag. Curt Segerstråle.

Dessutom ansåg man »Nykarleby-nejdens fiskevårdsförening» hava fördel av att föreningen intimt samarbetade med föreningen »Fiskodlingens Vänner» i Helsingfors.